

AZ ÜRES ZSEB DICSÉRETE

SLAVKO MIHALIC

CERUZA, LÁNY ÉS MÉG VALAMI

Megannyi balfogás után már csak egy egyszerű ceruzának tudsz örülni: benne van, mondd, minden lágyszívűségem; ha a papírra dől, megtudhatom, hová tévedtem, a pusztulás melyik bugyrába vetődtem. Tényleg, van-e szerényebb, engedékenyebb, mint egy ceruza? Csak egy lány, ha találkoztál vele. Nézd, milyen céltudatosan lépked át a Köztársaság téren. Nincs egy fölösleges mozdulata, természetes visszafogottsággal, fiatal teste kíváncsiságában. Egyformán lehetne szeretőd és gyilkosod. Cseppet sem érdekli, hogy te találkozol-e vele, de ha találkoztok, virágként bomlik ki rád pillantván, hogy felismered-e. Bemegy a Takarékbba, és nyugodtan álldogál mögötted a sorban. Nem támaszkodik-e melleivel a bizonytalanságodra? Majd megszámlolja a pénzt, ennyi bankjegy még soha nem volt a kezvedben, és itt egyszerre elakad az emlékezeted. Gyorsan számolni kezded a lépteid, páni félelemmel, nehogy kihagyj egyet is, de tudni való, hogy csak visszafelé jövet számolunk; az utolsó milliméterek; az akarat nincs messzire a meghátrálástól. Ceruza, lány és még valami, amire nem tudsz visszaemlékezni. Micsoda üresség tölti el egyszerre. Éppen csak hogy nem kezdesz el lebegni.

A VILLAMOSBAN

Egy idősebb férfi felszáll a villamosra, és elkezd kiabálni. Összevissza hadonászik a karjaival, a szájnylás természetesen közepén. A test többi része, válltól lefelé, szinte mozdulatlan. Érdeemes megnézni a szemeit: balfelé tekintget, mintha csak egyre a szökésen járna az esze. Este van, félhomály, az északi szél elnéptelentette a várost, üszkös szagot hoz errefelé, noha sehöl sem látni tüzet. A kiabáló idősebb férfi fekete öltönyt visel, de nincs kalapja. Hiányzik kezéből a bot, de lehetne selyem felöltője is. Sálja, kesztyűje.

Az elülső és a hátsó kocsiban, ahol nem hallatszik a kiabálás, az utasok nevetnek. A hátsó kocsiban az elülső, az elülső kocsiban a hátsó ablakhoz lépnek, rátapasztják a szájuk, orruk, homlokuk, de csak annyit állapíthatnak meg, hogy:

- a) az idősebb férfi tallán tényleg kiabál valamit,
- b) ott bent az utasok mellükre ejtett fejjel ülnek,
- c) a jegykezelő nem tud mit kezdeni a kezeivel.

Most rajtuk is úrrá lesz a rettenetes feszültség.

Lábujjhegyen lopóznak vissza egyszerűen kőkeményé vált ülőhelyükre, erősen a magasba néznek vagy lehorgasztják a fejük. A csend kilép titkos rejtek-helyéről és egyszerre, mint vágóhídon, lefejezi az időt. Magában mindenki csak távoli emlékezés.

AJTÓ

Visszatérni a kötetlen jelentéshez, mint pl.: ajtó.

Noha fennáll a veszély, hogy a kéz lelanikad.

De megeshet az is, hogy ha kinyitod az ajtót, a küszöbről egy kukkoló szörny néz majd vissza rád.

Ajtók a testeden: kamráról kamrára jársz,
és mindannyiszor, ha vállalkod a veszélyt, hogy
valami titokzatosat láss, elállan egy-egy tárgy.
Körötted már csak a lelked csupasz falai meredeznek.

Majd egy szüette nagy ajtó az utca kellős közepén:
egyik oldalán sárga világosság, a másikon homály.
Megannyiszor átsurransz ezen a felirat nélküli bejáraton,
mosolyogva egy jó alkalom reményében,
amikor hirtelen halálos fáradtság vesz erőt
rajtad — mintha az ajtó nyaktitló lenne.
És valóban sokáig kószálsz fej nélkülül, talán órákig,
napokig, szemérnyi érdeklődést sem tanúsítva
az élvezetek iránt; éppen mintha lassan,
szinte gyengéden foszlani kezdene a hús a csontodról.

De akkor egyszer csak, egy csöppnyi téren,
estefelé, a mindinkább valóságosulenné váló
nyugati városok egyikében: egy ajtócska.
Szegény fejed, melyet már réges-rég feláldoztál,
vigyorog feléd a polcraól, a jóféle óborral teli
palackok közül; de te meg sem torpansz.
Mintha még mindig, álmosan, azt az egyetlen
ajtót keresnéd, amely a türelmedre nyílik.

Az ajtód lennél, mesztelen bezárkózásod.

A SZOBA ÉS A VILÁG

A szoba egy doboz — de hol vannak a világ határai?
A szoba falai is olykor oly magasra nyúlnak.
Ha közelükbe lépsz, elmocannak, és csendben repedezni kezdenek.
Gyakorta egy csendes zugban keresel menedéket, hogy megóvjanak.
De hol vannak a világ határai, és mi hasznunk belőlük?

Messzire utazol, és azt gondolod: mi magas, mi szörnyű.
A föld állkapcsát csattogtatja rád, fel akar falni.
Félelmedben, akaratod ellenére, behúzódsz a sarokba,
a rozsdás kalitkába, melyet állandóan magaddal cipelsz,

a haszontalanná vált, törött dolgoknak ebbe a halmazába,
és azt latolgatod, ki menthetne most meg a tenger
kitartó tekintetétől és a szelek tombolásától egy nő
közeliében, aki eltökélten várja, hogy csatlakozz hozzá.
Talán épp a kérdéseid mezsgyéjén túl vár rád menekvés.

Egyformán tágas a szoba és a világ, egyformán kétszínű.
Azt gondolod, kis fáradtsággal átrendezheted őket.
Akkor hirtelen a nyakad közé omlanak,
minden fénylő tárgy kínzószerszámmá válik,
egy éjszakára az emberek ábrázatot cserélnek,
üldözés kezdődik, de te semmit sem értesz,
és mi a te kedves zugod, ha a szerepek felcserélődtek:
önmagadra vicсорítasz belőle, és keményen belemarsz a combodba.
A világ minden határa hirtelen vassá változik.

Olykor a szoba, a világ alig ér a térdedig.
Csupasz kézzel állsz az égi és földi örvények közepette.
Világosan látod, hogy a határok itt nyugszanak a lábaidnál.
Fogalmad sincs, mire szolgálnak, de hallod, ahogy szólonganak.
Azt szeretnéd, hogy tüstént átlépd őket és mindenről megfelelkezz.

És egyszeriben minden szörnyű lesz, hatalmas, jelentéktelen.
Befészkeled magad az álmodba, más nem marad számodra,
és ünnepled a szegénységed; talán éppen az mentett meg
a bukástól. Nem akarsz többé semmit, nem követelsz,
látván, hogy helyet cserélt a valós és a valótlán.

EGY ZAKLATOTT POLGÁR SÉTÁRA INDUL

Szokásos sétám: azokon a szüntelenül helyet
változtató szűk kis utcákon. Lépten-nyomon
ismeretlen vidékre vetődöm, ahol egy bizonyos
ponton, egy különösen ronda házzal szemben,
egy göcsöntös fa tövében az ott lakók gyülekezete
vár rám. Könnyörtelenül megborzongat a felismerés:
csak ezek, akik megmaradtak. Hogy reszketnek
a nyomorult reménysugár felett, hogy most ők is
elimehetnek. Elég lenne csak pár szót szólanom.

De én néma maradok, megyek tovább. Meg
 sem kíséreltem megtudni, mit kellene
 mondanom. Magamban üvöltözöm, ebben a bensőben,
 amely már régóta üres fémdoboz: semmi
 közöd hozzá! Úgysem értesz semmit.
 Sokáig hordozom még őket a vállamon, ezeket
 az embereket, akik annyira vártak rám, majd
 megsemmisülten fordultak utánam, érzem, hogy
 hibáztam, de hát ilyen az ember: nemigen bánkódik
 a ballépései miatt, ha nem kell mindjárt viselnie
 a következményeket is. Valójában megjutalmaztak:
 lassan eloszlik a bizonytalanság, megindul az idő,
 már újra felismerem a házakat, az utcákat, itt-ott
 kinyílik egy ajtó, egy ablak, nevetés vagy zokogás
 hangzik fel, olykor ugyanazon a hangon, íme, már
 rohan felém a villamos (talán lelépett a sínpárról),
 és el akar taposni. Megérkeztem, kipirult arccal
 hálálkodom az égnek, itt nem ismer senki.

BETEMETVE A HÓBAN

Kinyitod a rádiót, de csak nevet az egész világ.
 Hát mulatságos is: száz meg száz gépkocsi
 betemetve a hóban.

A sötétség farkasai kerülgetik a vörös
 lámpákat.

Bort iszogatunk, és újra tanulunk
 beszélni.

Nem tudod, ki vagy, sem azt, hogy mit keresel
 ebben az ezüst sükketségben.

Ugyanígy jöhettél volna a csillagokról
 is.

Mintha valaki ide küldött volna bennünket és
 szépen megfedkezett volna rólunk.

Az emlékezés néma, vagy a borzalomtól akar
 megmenteni.

Azt kérdezed, a világ képe is nem
 csalódás-e csupán...
 Az egyre mélyebb hó csöndje betakarja
 az emberiség
 begyógyíthatatlan sebeit.
 A hunyorgó pofájú gépkocsik elégedetten dorombolnak
 a szakadék felett.
 Önmagad tartod a karodban, és nem ismeresz
 magadra.

RIKOLTÁSOK AZ ÉJBEN

A fény mentén kapaszkodó rikoltás.
 A rikoltás öblös ürege a lázas város felett.
 Az égbolt már szétéphetetlen.
 Minden pillanatban várható a hír,

hogy semmi sincs a mi bajunkon kívüül.
 A rikoltás foltja az éjféli fénylő asztalán.
 Hasztalan rebbenteném megvastagodott ujjaim;
 fulladozom — rikoltás a gégem körül.

Rikoltás az erkély virágából.
 A gyökere már kiveszett.
 Maholnap már nem nő tovább a virág:
 velünk fog futkározni szobáról szobára.

Részegen rikolt az ember, aki a világ sötét
 középpontjából ki-bedobálja az alkatrészeket,
 amelyekről eddig mit sem tudott.
 Lenn a fenéken önmaga összezsugorodott képmására lel.

Rikolt a többé nem látó ablak.
 Rikolt a rikoltásban haladó óra.
 Tegnap még hittük, hogy van más
 megoldás is, hogy teljesen mindegy,

mit teszünk, hogy valaki más fogja
megérteni hibbantságunk, mi meg neki-
esünk a torjának, de meztelenségünkben
teljesen magunkra maradtunk.

A szerelem csöppnyi reményével.
Az igazság még félkaronyibb reményével.
Az egyetlen égő cigaretra ríköltása az éjben.
A ríköltás ríköltása és sápadt lángja a sikkolynak.

NEM TUDSZ SZERETNI, NEM TUDSZ GYŰLÖLNI, GYILKOLNI SEM TUDNÁL

Sehogy sem tudom magamba szívni az életed.
Sehogy sem tudom összerakni a részeid.
Ebben a halomban valami mindig hiányzik,
valami mindig kicsúszik a kezeim közül.

Ott kellett volna, hogy hagyjalak, ahol rád találtam,
hagynom kellett volna, hogy rángatózz a füvekkel.
Mit kezdjek veled ebben a szélviharban?
Hát nem látod, hogy nem egy darabból vagyunk!

Nem tudsz szeretni, nem tudsz gyűlölni, gyilkolni sem tudnál.
Egyszerűen egy más világhoz tartozol,
amelyről, esküszöm neked, fogalmam sincs.

Rám nevetsz, nekem meg fölfordul a gyomrom.
Magadhoz hívsz — tekintetem elsöbétül.
Kettőnk valamelyikének ütött az utolsó órája.

SZÓLÍT VALAKI

Ne próbálj engem megmagyarázni
Ne toldd meg a versem olyan szavakkal, amelyeket
ki sem ejtenék a számon
Hagyd meg nekem a csodálkozást, minden elveszettségemet
és végül a döntést
Időnként tényleg olyasvalaki szólít, aki már
nem lehetne itt

De mégis itt van, mondom, és nem merek bármilyen más
jelentésre gondolni

Mégis itt van, a saját szememmel láttam, és
hallottam a hangját

De amikor eltűnt a tömegben

Megsápadt, mint ahogy időről időre tényleg el is
veszíti az arcát és nem tud lélegezni

Ne kérdezz tőlem semmit, mert erről nem mondhatok
többet, mint amit mondok

Az utcán, a tömegben megszólít régen halott
barátom

Vagy csak megpillantom, amint áthalad a téren,
az utcán

Mosollyal az arcán, de mégis igencsak
gondolataiba merülve

Elmondtam mindent, amit elmondhattam, te vagy
egyetlen tanúm

TÚRI Gábor fordítása